

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В АУДИТІ ПРОЄКТІВ

У статті досліджено потреби користувачів аудиторських висновків щодо ефективності інвестиційного проєкту, розглянуто суспільні та комерційні очікування учасників від реалізації інвестиційних проєктів, запропоновано методи оцінки в процесі аудиту проєктів, наведено міжнародний досвід.

Ключові слова: аудит проєктів, суспільна і комерційна ефективність інвестиційного проєкту, оцінка ефективності.

ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку української економіки свідчить про низьку інвестиційну активність суб'єктів господарювання, що призводить до відсутності можливості стабільного розвитку країни в цілому. Такий стан пов'язаний передусім з невпевненістю інвесторів у отриманні фінансового ефекту від вкладання коштів [1, с.10]. Інвестування потребує підтвердження достовірності та оцінки раціональності даних вкладень на основі об'єктивної фінансово-економічної інформації. Аудит проєктів дозволяє підтвердити це на стадії їх підготовки, забезпечити контроль за зберіганням потенційної можливості самого проєкту на стадії його реалізації, об'єктивно оцінити досягнуті результати на наступних етапах [2, с.130].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблем оцінки ефективності проєктів висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: Г. Бірмана, І. Бланка, В. Бочарова, А. Бистрякова, П. Віленського, Л. Гітмана, А. Гойка, В. Гриньової, М. Джонка, А. Загороднього, В. Захарченко, А. Ідрисова, А. Марголіна, А. Маршалла, І. Мейо, А. Мертенса, Ю. Несветаєва, А. Пересади, В. Пономаренка, К. Рейлі, В. Федоренка, Р. Холта, В. Царьова, Д. Черваньова, Є. Четиркіна, В. Шеремета, У. Шарпа, Є. Шилова, С. Шміта ін.

Узагальнюючи праці провідних вчених, можна зробити висновок, що, незважаючи на проведення глибоких і обґрунтованих досліджень з інвестиційної тематики, яка є надзвичайно важливою для України, вивчення кола проблем щодо оцінки ефективності в процесі аудиту не можна вважати завершеним. Цей факт підтверджує необхідність здійснення подальших досліджень різних методів оцінки ефективності проєктів: як фінансових, так і соціальних.

Постановка завдання. Обмежений обсяг інвестиційних ресурсів викликає необхідність наукового обґрунтування процесів їх планування та ефективного використання відповідно до цілей і інтересів його учасників та суспільства в цілому.

При аудиті проєктів оцінка раціональності використання фінансових ресурсів вимагає здійснення перевірки реалізації чітких завдань: якщо чітко визначений обсяг інвестицій для здійснення проєкту, то слід прагнути отримати максимально можливий

економічний і соціальний ефект від їх використання; якщо чітко визначений результат, який необхідно отримати за рахунок вкладення капіталу, необхідно шукати шляхи мінімізації витрат інвестиційних ресурсів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У бізнесовій практиці розрізняються різні види ефективності інвестиційного проєкту в залежності від вкладень і витрат конкретних його учасників. Зокрема, у ході аудиту доцільно оцінювати наступні види ефективності інвестиційного проєкту [3].

1. Ефективність проєкту в цілому. Практика функціонування підприємств свідчить про необхідність і результативність оцінки ефективності інвестиційного проєкту в цілому із суспільної і комерційної позицій [5]. Обидва види ефективності оцінюються аудитором з точки зору єдиного учасника, що реалізує проєкт за рахунок власних коштів.

При аудиті перед оцінкою ефективності проєкту в цілому ставляться наступні цілі: визначення потенційної привабливості проєкту для можливих учасників та пошук джерел фінансування.

Види ефективності інвестиційного проєкту в цілому:

- суспільна (соціально-економічна) ефективність проєкту;
- комерційна ефективність проєкту.

2. Ефективність участі в проєкті. Учасниками проєкту можуть бути: підприємство, що реалізує проєкт, і його акціонери; банки, що здійснюють кредитування проєкту; лізингова компанія, що надає устаткування для проєкту, інші суб'єкти.

Проєкт може заціпати інтереси структур вищого ладу (галузь, регіон і тому подібне), які здатні досить істотно вплинути на його реалізацію. Проєкт може бути суспільно значимим і вимагати підтримки державного або місцевого бюджетів.

Наявність декількох учасників інвестиційного проєкту зумовлює неспівпадання їх інтересів, різне відношення до пріоритетності різних проєктів [6]. Для кожного учасника характерне формування специфічних потоків грошових коштів для розрахунку показників ефективності і, як наслідок, можливе неспівпадання результатів оцінки і вирішення про

участь в проекті. Тому під час аудиту слід визначити ефективність проекту для кожного учасника безпосередньо.

Цілі визначення ефективності участі в проекті:

— перевірка ймовірності реалізації інвестиційного проекту;

— перевірка зацікавленості в реалізації проекту всіх його учасників.

Ефективність участі в проекті включає:

— ефективність участі підприємств в проекті (ефективність інвестиційного проекту окремо для кожного підприємства-учасника);

— ефективність інвестування в акції підприємства (ефективність для акціонерів — учасників інвестиційного проекту);

— ефективність участі в проекті структур більш високого рівня, у тому числі:

а) регіональна і народногосподарська ефективність — для регіону і народного господарства в цілому,

б) галузева ефективність — для окремих галузей народного господарства, фінансово-промислових груп (ФПГ), об'єднань підприємств і холдингових структур; бюджетна ефективність інвестиційного проекту — ефективність участі в інвестиційному проекті бюджету певного рівня.

Усі види ефективності інвестиційного проекту базуються на зіставленні витрат і результатів (вигод) від проекту, але відрізняються підходом до їх оцінки і складу.

Під час аудиту перед проведенням оцінки ефективності визначається суспільна значущість проекту. В багатьох пострадянських країнах існує думка, що суспільно значимими вважаються великомасштабні, народногосподарські і глобальні проекти. Для локальних проектів оцінюється лише їх комерційна ефективність і, якщо вона виявляється прийнятною, рекомендується переходити до наступного етапу оцінки.

Завданням першого етапу є визначення ефективності проекту в цілому, виходячи з припущення, що він буде профінансований цілком за рахунок власних коштів. Такий підхід дозволяє представити ефективність проекту з точки зору ефективності техніко-технологічних і організаційних рішень, передбачених в проекті: це необхідно для залучення додаткових потенційних інвесторів до участі в його реалізації.

На другому етапі здійснюється розрахунок ефективності участі в проекті (здійснюється після вироблення схеми фінансування).

Для локальних проектів визначається ефективність участі в проекті окремих підприємств-учасників, ефективність інвестування в акції, бюджетна ефективність.

При аудиті для суспільно значимих проектів насамперед визначається регіональна ефективність, у разі необхідності - галузева ефективність.

Для кожного з інвесторів оцінка ефективності має проводитися відповідно до його інтересів, оскільки участь в проекті має бути вигідною для всіх інвесторів

по адекватним для них критеріям. Тому на другому етапі оцінюється значно більше видів ефективності. Компромісне вирішення, що задовольняє всіх учасників, знаходиться в процесі узгодження їх інтересів і за умови, що проект досить ефективний і, отже, може бути вигідним для кожного.

У країнах Західної Європи крім економічного ефекту дуже важливими вважаються отримані ще й соціальний та екологічний ефекти. Це позитивний досвід, витоки якого криються в протестантській етиці цих країн, що базується на підході до бізнесу насамперед як до служіння людям і Богу, а особиста вигода і прибуток ставиться на друге місце. Відображення європейського світогляду найбільш повно розкриті в працях Макса Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму» [7, 8]. У наслідок цього при вираженні думки аудитора про ефективність проекту повинна бути розкрита оцінка його соціальних і екологічних наслідків, а також витрат, пов'язаних із соціальними заходами та охороною навколишнього середовища [9].

Аудиторські фірми Великої четвірки також рекомендують розкривати в аудиторських звітах соціальну інформацію.

Оцінка соціальних результатів проекту передбачає, що проект повинен відповідати соціальним нормам, стандартам і умовам дотримання прав людини. Заходи, що передбачаються проектом щодо створення працівникам нормальних умов праці і відпочинку, забезпечення їх продуктами харчування житловою площею і об'єктами соціальної інфраструктури, є обов'язковою умовою його реалізації і самостійній оцінці у складі результатів проекту не підлягають. Коли реалізація проекту передбачає покращення житлових і культурно-побутових умов працівників (надання безкоштовного житла або на пільгових умовах), витрати по спорудженню або придбанню відповідних об'єктів включаються до складу витрат за проектом і враховуються в розрахунках ефективності в загальному порядку.

Доходи від цих об'єктів (частина вартості житла, оплачувана в розстрочку виручка підприємств побутового обслуговування) враховуються у складі результатів проекту. У розрахунках ефективності враховується і самостійний соціальний результат подібних заходів, що отримується при збільшенні ринкової вартості житла, обумовленому введенням в дію додаткових об'єктів соціально - побутового призначення.

Під час аудиту при розрахунку комерційної (фінансової) ефективності враховуються фінансові наслідки реалізації інвестиційного проекту для його учасників. Методика її визначення, зазвичай, включає три етапи:

1. Побудова потоку реальних грошей і визначення на його основі необхідного обсягу фінансування проекту.

2. Розрахунок показників комерційної ефективності.

3. Оцінка стійкості проекту (аналіз чутливості).

Таблиця 1.

Культурний вплив на корпоративну відповідальність у фінансовій звітності бізнес-проекту
(Розроблено за матеріалами аудиторської компанії KPMG)

Північна Америка	Західна Європа	Японія/Корея
Орієнтація на акціонерів (англо-саксонська модель)	Орієнтація на зацікавлені сторони (Рейнландська модель)	Повага до суспільства Життя в гармонії Сімейна модель
Орієнтація на (стратегічну) корпоративну філантропію / спонсорство / фонди	Соціальна рівність	«Samron Yoshi»
Залучення суспільства Волонтерство співробітників	Багато директив ЄС з корпоративної відповідальності / Законодавство	Орієнтація на постачальників/ клієнтів/продукцію
Фокус на складові корпоративного управління	Інтеграція в ключові бізнес-процеси / вище керівництво(CSO) Дослідження і розвиток, постачання, логістика, звязки з інвесторами і т.д.	Увага на екологію/ навколишнє середовище
Дієвий фактор — відповідність вимогам	Фокус на соціальні питання: (напр., умови праці, права людини і суспільство)	Зв'язок корпоративної відповідальності і позиціонування продукції
Вплив Акту !!! Sarbanes-Oxley (Sox)	Зв'язок корпоративної відповідальності, іміджу і управління ризиками	Екологічні та соціальні наслідки

Джерело: Електронний ресурс: http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/03-23-06_Moscow_Sneak_Peek_Rus.pdf

Як правило, грошові потоки інвестиційного проекту класифікуються за трьома категоріями:

- первинні інвестиції (капітальні вкладення);
- різні потоки в операційному (виробничому) періоді життя проекту, тобто операційні доходи (виручка від реалізації або обсяг продажів) і операційні витрати (поточні витрати або витрати);
- залишковий грошовий потік (залишкова вартість активів).

При здійсненні проекту виділяють три види діяльності: інвестиційну, операційну (виробничу) та фінансову. В рамках кожного виду діяльності відбувається надходження і вибуття грошових коштів.

При оцінці комерційної ефективності проекту як ефекту на t-кроці розрахунку виступає потік реальних грошей Φ_t , котрий визначається як сума потоків грошових коштів від інвестиційної Φ_{t1} і операційної Φ_{t2} діяльності в кожному році здійснення інвестиційного проекту:

$$\Phi_t = \Phi_{t1} + \Phi_{t2}. \quad (1)$$

Потік грошових коштів за кожним видом діяльності визначається як різниця надходження P_{ti} і вибуття O_{ti} грошових коштів за кожним видом діяльності:

$$\Phi_{ti} = P_{ti} - O_{ti} \quad (2)$$

Грошовий потік від інвестиційної діяльності Φ_{t1} визначається за формулою:

$$\Phi_{t1} = (N_{zm} + N_{bud} + N_{ob} + N_{na} + 3M_{ok}) - (B_{zm} + B_{bud} + B_{ob} + B_{na} + 3B_{ok}) \quad (3)$$

де, B — витрати на придбання активів (земля,

будівлі, обладнання, нематеріальні активи), тис.грн.; $3M_{ok}$ — зменшення оборотного капіталу; N — надходження від продажу (здачі в оренду) активів, тис.грн.; $3B_{ok}$ — приріст (збільшення) оборотного капіталу, тис.грн.

Відомості про інвестиційні витрати включають інформацію, класифіковану по видах витрат. Розподіл інвестицій за кроками розрахункового періоду має пов'язуватися з календарним планом реалізації проекту.

У випадку, коли після закінчення реалізації інвестиційного проекту передбачається реалізувати устаткування або інший вид активу, то його чиста ліквідаційна вартість розраховується як надходження грошових коштів на останньому кроці розрахункового періоду.

Грошовий потік від операційної діяльності Φ_{t2} (чисте надходження від операцій). Під час операційного процесу (виробництва товару чи послуги) підприємство оплачує поточні ресурси. Відповідні витрати називаються поточними витратами і включають матеріальні, трудові, накладні, збутові, адміністративно-управлінські та інші витрати. Основною формою поточних надходжень для підприємства є виручка від реалізації його продукції або послуг. Саме у цей період кожен інвестиційний проект повинен забезпечити відповідну віддачу у формі чистого грошового потоку.

Чисте надходження від операцій на t кроці розрахункового періоду:

$$\Phi t_2 = \text{ЧП}t + A_t, \quad (4)$$

де ЧП_t — запроєктований чистий дохід (чистий прибуток), тис.грн.;

A_t — амортизаційні відрахування, тис.грн.

Чистий прибуток визначається за формулою:

$$D_t = \text{ПР}t - N_t \quad (5)$$

де, ПР_t — прибуток до вирахування податків (прибуток до оподаткування), тис.грн.; N_t — податки і збори, тис.грн..

Прибуток до оподаткування визначається за формулою

$$\text{ПР}t = (V_t + \text{Дпр}t) - (B_t + \text{Аб}t + \text{ФВ}t) + \text{Аобл}t + \text{ФВ}t, \quad (6)$$

де, V_t — виручка від реалізації продукції або послуг, тис.грн.; Дпр_t — позареалізаційні доходи, тис.грн.; B_t — витрати виробництва, тис.грн.; Аб_t, Аобл_t — амортизація будівель і обладнання, тис.грн.; ФВ_t — фінансові витрати (відсотки по кредитах), тис.грн.

Витрати виробництва класифікують на змінні і постійні:

$$B_t = V_{zm}t + V_{post}t, \quad (7)$$

де, $V_{zm}t$ — змінні витрати, тис.грн.; $V_{post}t$ — постійні витрати, тис.грн.;

$$\text{Тоді, } \text{ПР}t = (V_t + \text{Дпр}t) - (V_{zm}t + V_{post}t + \text{Аб}t + \text{Аобл}t + \text{ФВ}t), \quad (8)$$

Витрати виробництва включають наступні витрати:

$$B_t = M_t + E_t + 3Пt + \text{РМ}t + 3НВt + \text{АНВ}t + 3Бt, \quad (9)$$

де M_t — витрати на сировину, матеріали, комплектуючі, тис.грн.; E_t — витрати на паливо, тепло, пару, електроенергію і т.п., тис.грн.; 3П_t — витрати на оплату виробничого персоналу включаючи відрахування на соціальні потреби, тис.грн.; РМ_t — витрати на обслуговування і ремонт устаткування (без заробітної плати), включаючи витрати на запчастини, тис.грн.; 3НВ_t — заводські накладні витрати, тис.грн.; АНВ_t — адміністративні накладні витрати, тис.грн.; 3Б_t — витрати на збут і розподіл, тис.грн.

Інколи у витратах виробництва виділяється дві групи витрат:

заводські витрати $3Вt = M_t + E_t + \text{РМ}t + 3НВt$;
експлуатаційні витрати $EВt = 3Вt + \text{АНВ}t + 3Бt$.

При аудиті формування потоків реальних грошових коштів проекту необхідно оцінити, чи дотримуються наступні принципи.

1. Грошові потоки повинні адекватно відображати економічні інтереси учасників проекту, тому для кожного учасника має бути визначений специфічний склад надходжень і вибуття коштів, за якими оцінюватиметься ефективність.

2. Методика розрахунку кожної статті грошового потоку повинна відображати вимоги господарського механізму національної економіки, що діє, визначені в законодавчих актах, а також прийнятої на підприємстві облікової політики.

3. В межах кроку розрахункового періоду кожен елемент грошового потоку має бути віднесений до одного з трьох станів:

- початку кроку (здобуття кредиту),
- кінця кроку (платежі по обслуговуванню

кредиту),

- рівномірного надходження або витрат (виручка від реалізації).

Необхідним критерієм прийняття інвестиційного проекту з точки зору комерційної ефективності є позитивне сальдо накопичених реальних грошей V_t на будь-якому кроці розрахунку t .

Сальдо накопичених реальних грошей V_t , визначається за формулою:

$$Гt = \sum_t^{t+1} \epsilon_t > 0 \quad (10)$$

де v_t — сальдо реальних грошей на кожному кроці розрахунку t , що визначається за формулою:

$$v_t = \Phi t_1 + \Phi t_2 + \Phi t_3,$$

где Φt_3 — потік реальних грошей від фінансової діяльності, який визначається за формулою:

$$\Phi t_3 = K_v + K_{P_k} + K_{P_d} - 3_k - ДВ, \quad (11)$$

де K_v — власний капітал; K_{P_k} , K_{P_d} — кредити коротко- і довгострокові; 3_k — погашення заборгованостей по кредитах (основної суми); ДВ — виплати дивідендів.

Позитивне значення сальдо накопичених реальних грошей $V_t > 0$ відображає вільні грошові кошти на t -кроці. Від'ємна величина сальдо накопичених реальних грошей ($V_t < 0$) свідчить про необхідність залучення додаткових власних або залучених коштів і віддзеркалення цих коштів в розрахунках ефективності.

На 2-му кроці для розрахунку сальдо накопичених реальних грошей необхідно до розрахованого раніше значення цього сальдо на $(t-1)$ кроці додати сальдо реальних грошей на t -м кроці:

$$Гt = Гt-1 + v_t \quad (12)$$

Початкове значення V_0 - реальне значення поточного рахунку учасника інвестиційного проекту на початковий момент.

Для забезпечення порівнянності результатів розрахунку і підвищення надійності оцінки ефективності інвестиційного проекту в інтересах власників при аудиті рекомендується:

— визначати потік реальних грошей в прогнозних цінах;

— обчислювати інтегральні показники ефективності в розрахункових цінах;

— проводити розрахунок при різних варіантах набору значень початкових даних (аналіз чутливості).

Для порівняння інвестиційних проектів рекомендується розраховувати показники чистого дисконтованого доходу індексу прибутковості, внутрішньої норми прибутковості, терміну окупності інвестицій, приймаючи в якості $Гt \rightarrow \Phi t_1$, а $Дt \rightarrow \Phi t_2$.

Оцінка суспільної ефективності інвестиційного проекту дозволяє перевірити обґрунтованість виділення фінансових, трудових та інших ресурсів на його реалізацію з точки зору суспільства. Необхідність такої оцінки обґрунтовується європейським розумінням бізнесу як суспільної діяльності, спрямованої на отримання зиску та контролем розумності з точки зору суспільства

виділення ресурсів на здійснення саме цього проекту при наявності альтернатив.

Під час аудиту проектів визначення суспільної ефективності є найбільш актуальним у 2 типових випадках:

1) для великих масштабних проектів, що істотно зачіпають економіку і населення країни: будівництво металургійних і хімічних заводів, агропромислових комплексів, целюлозно-паперових комбінатів, розробка і освоєння крупних родовищ корисних копалин (газу нафти, золота і тому подібне), будівництво газо- і нафтопроводів, автомобільних і залізних доріг і ін.

2) для невеликих проектів, якщо засновники проекту хочуть отримати державну, інвесторську або міжнародну підтримку його реалізації.

Показники суспільної ефективності відображають ефективність інвестиційного проекту з точки зору інтересів всього суспільства, народного господарства в цілому. Суспільна ефективність враховує витрати і результати, пов'язані з реалізацією інвестиційного проекту, що виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників інвестиційного проекту і допускають вартісний вимір. Для оцінки суспільної ефективності інвестиційного проекту враховується наступний склад витрат і результатів (таблиця 2).

Таблиця 2.

Склад витрат і результатів інвестиційного проекту, що враховуються при розрахунку суспільної ефективності

Витрати, Вт	Результати, Дт
1. Поточні і одноразові витрати всіх українських учасників інвестиційного проекту 2. Непрямі витрати: <ul style="list-style-type: none"> • на консервацію або ліквідацію, виробничих потужностей; • на втрати природних ресурсів і майна від можливих аварій і інших надзвичайних ситуацій 	1. Кінцеві виробничі результати (виручка від реалізації продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках і позареалізаційні доходи — продаж майна і інтелектуальної власності) 2. Соціальні і екологічні результати 3. Прямі фінансові результати 4. Кредити і позики іноземних держав, банків і фірм; мита тощо. 5. Непрямі фінансові результати (доходи суміжних підприємств, зміна ринкової вартості нерухомості, у тому числі землі).

Спільні риси розрахунків суспільної і комерційної ефективності: схема оцінки в обох випадках передбачає зіставлення вигод і витрат проекту, формально використовуються одні і ті ж критерії: чистий дисконтований дохід, внутрішня норма прибутковості, індекс прибутковості, термін окупності.

Головна відмінність суспільної і комерційної ефективності: показники суспільної ефективності відображають співвідношення вигод і витрат для суспільства в цілому, а показники комерційної ефективності — для фірми-учасника проекту.

У ході аудиту інвестиційного проекту при розрахунку показників суспільної ефективності:

— відображається у грошових потоках (за наявності інформації) вартісна оцінка наслідків здійснення інвестиційного проекту в інших галузях економіки, зокрема в соціальній і екологічній сферах;

— враховуються у складі оборотного капіталу лише запаси (матеріали, готова продукція) і резерви грошових коштів;

— виключаються з надходження і вибуття грошових коштів по операційній і фінансовій діяльності так звані трансфертні платежі, які не створюють жодної нової цінності і не відображають реальних вигод і витрат країни (кредити і відсотки, субсидії, дотації, податки),

— вироблена продукція (роботи, послуги) та витрачені ресурси повинні оцінюватися в спеціальних економічних цінах, в яких вимірюється суспільна

значимість продукції, послуг, ресурсів та іноземної валюти.

Визначення економічних цін передбачає виключення зі складу ринкових цін усіх перекручень вільного ринку (впливу монополістів, трансфертних платежів, дотацій, державного регулювання, податків) і додавання неврахованих в ринкових цінах зовнішніх ефектів (екстерналій) і суспільних благ. Екстерналії - економічні та позаекономічні наслідки, що виникають у зовнішньому середовищі при виробництві товарів і послуг, але не відображені зовсім або неповністю в їх ринкових цінах (погіршення умов лову риби при будівництві хімічного заводу). Суспільні блага - деякі роботи, послуги та продукти, споживання яких одним суб'єктом не перешкоджає споживанню їх іншими (світло маяка, наукові знання, захист кордонів держави). Тому суспільні блага є безкоштовними і не беруть участь у ринковому обороті.

У грошових потоках від інвестиційної діяльності враховуються:

а) вкладення в основні засоби та приріст оборотного капіталу,

б) витрати, пов'язані з припиненням проекту (наприклад, на відновлення навколишнього середовища),

в) доходи від реалізації майна та нематеріальних активів при припиненні інвестиційного проекту.

Грошові надходження від операційної

діяльності розраховуються за обсягом реалізації і поточних витрат (як у комерційній ефективності). Додатково враховуються зовнішні ефекти - економічні і неекономічні наслідки, що виникають у зовнішньому середовищі, внаслідок реалізації даного інвестиційного проекту (зміна доходів інших організацій, наприклад, зростання доходів сільгосп підприємств при будівництві автодороги, погіршення навколишнього середовища тощо); витрати на заробітну плату (з нарахуваннями) розраховуються виходячи з середньої річної заробітної плати одного працівника в Україні, в сфері, в якій реалізується проект, або усередненої для галузі економіки, до якої належить проект.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, проведений аналіз напрямів

підвищення ефективності аудиту інвестиційних проектів дає змогу зробити ряд висновків. По-перше, процес інвестування вимагає наукового обґрунтування напрямів вкладення коштів на основі виважених оцінок параметрів ефективності. По-друге, аналіз суспільної ефективності інвестиційного проекту дозволяє перевірити обґрунтованість виділення фінансових, трудових та інших ресурсів на його реалізацію з позиції макроекономічної доцільності. Необхідність такої оцінки обґрунтовується європейським розумінням підприємництва як діяльності, що спрямовується на отримання загальносуспільної ефективності в умовах конкурентного середовища та існування різноманітних альтернатив використання наявних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романенко О.А. Фінанси холдингових компаній. Монографія. /О.А. Романенко - К. Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2009. – 255с.
2. Романенко О.А., Амеліна О.В.. Стадії аудиторського процесу інвестиційних проектів // Збірник праць всеукраїнської наук.-практ. конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні» / За заг.ред. проф. В.Д. Базилевича. К. 2009. – 439с., с.8-10.
3. Амеліна О. В. Аудит проектів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Амеліна, О. А. Романенко ; за ред. Є. В. Мниха, д-ра екон. наук, проф. ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К.:КНТЕУ, 2010. - 347 с.
4. Романенко О. Зростання ролі аудиту у системі відбору інвестиційних проектів / О. Романенко // Проблеми різних економік світу у процесі трансформації світової фінансової системи. - Матеріали міжнародної міжвідомчої конференції. – К. – 2012. – 145, с. 130-133.
5. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств / Д.М. Черванов. – К.: Знання – Прес, 2003. – 622 с.
6. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. - К.:Эльга-Н, Ника –Центр, 2001. – 448 с.
7. Вебер Макс. Протестантская этика и дух капитализма. 1905. Избранные произведения: Пер. с нем./ М.: Прогресс, 1990. —808 с.— (Социологич. мысль Запада).С. 44-271.
- 8.9. Белоконь С.Б., Романенко О.А. Влияние экономической культуры на экономику посткоммунистических стран// ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMIES OF POST-COMMUNIST COUNTRIES AT CURRENT STAGE // Матеріали міжнародної наукової конференції, Тбілісі, июнь 2013. 60 с.
9. Виленский П.Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов: Теория и практика / П.Л. Виленский, В.Н. Лившиц, С.А. Смоляк.– М.: Дело, 2004. – 888 с.

Романенко Ольга Анатольевна

ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНОЙ И КОММЕРЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В АУДИТЕ ПРОЕКТОВ

В статье исследованы потребности пользователей аудиторских заключений по эффективности инвестиционного проекта, рассмотрены общественные и коммерческие ожидания участников от реализации инвестиционных проектов, предложены методы оценки в процессе аудита проектов, приведены международный опыт.

Ключевые слова: аудит проектов, общественная и коммерческая эффективность инвестиционного проекта, оценка эффективности.

O. Romanenko

SOCIAL AND BUSINESS EFFICIENCY IN THE AUDIT OF THE PROJECT

The article deals with the needs of users of audit opinions on the effectiveness of the project; social and commercial expectations of the participants from investment projects have been defined, evaluation methods in the process of audit projects have been suggested, international experience have been elaborated.

Key words: audit projects, public and commercial performance of the project, evaluation of performance.

Одержано: 20.05.2014 р.